

Ballerina's op de Balkan

Wat doe je als je onbekende Balkanlanden wilt bezoeken en je vriendin ziet dat niet zitten? Net als vorig jaar, toen ik een bezoek aan Cuba had gepland, kostte het ook deze keer weinig moeite om mijn kleinzoon Maarten over te halen om mij gezelschap te houden.

Het magnifieke Montenegro

De groepsreis die we hadden geboekt begon in Montenegro. Ik had tevoren al foto's van dit weinig bezochte land gezien, maar de werkelijkheid overtrof de verwachtingen. Zelden heb ik een land gezien met zo'n prachtige natuur. De baai van Kotor is van een zeldzame schoonheid en het aantal toeristen is nog beperkt. Het land moet nog toeristisch ontdekt worden.

Montenegro- de baai van Kotor

Lichtvoetige problemen

Reeds op de eerste avond nam ik het dambord onder handen. Thuis had ik een oud thema opgediept (diagram 1) en ik was van plan dat idee verder uit te diepen. Omdat ik vrij snel bemerkte dat de gespiegelde versie geen scherpe variant kende, heb ik mijn inspanningen na één poging gestaakt (diagram 2). Ik had mij voorgenomen om in deze vakantie uitsluitend 'lichtvoetige' problemen te maken, want in de hete zomer die voorspeld werd, moesten mijn lezers niet te zwaar belast worden.

Bosnië-Herzegovina- mooi maar triest.

Vanuit Montenegro vervolgden we onze weg naar Bosnië-Herzegovina. In het zuiden reden we door een ruige, ongerepte natuur, maar toen we noordelijker kwamen, werden we ook hier verrast door prachtige panorama's. Maar indrukwekkender dan de natuur was de tragedie die dit mooie land nog niet lang geleden heeft getroffen. Overal waren de littekens te zien van de afschuwelijke burgeroorlog die er in het laatste decennium van de vorige eeuw heeft gewoed.

De historische brug van Mostar

De stad Mostar bezochten we zowel op de heen- als op de terugweg. Menigeen zal zich de brug van deze stad nog herinneren uit de burgeroorlog. Dit fraaie middeleeuwse bouwsel verdeelde de stad in een christelijke en een moslimwijk. Beide bevolkingsgroepen leefden eeuwenlang vredig naast elkaar, maar toen de gekte toesloeg stonden ze elkaar fanatiek naar het leven. Over en weer werden honderden granaten afgeschoten en ook de historische brug moest eraan geloven. Gelukkig werd het prachtige werelderfgoedstuk weer hersteld, maar de emotionele wonden die werden

geslagen en het wantrouwen dat tussen de bevolkingsgroepen is ontstaan, zijn niet verdwenen. Op de heenweg ontstond het probleem van het vierde diagram, nadat op de voorafgaande dag in het weinig indrukwekkende stadje Tretsinsje probleem drie was gecomponeerd.

Sarajevo-stad van smart

De Bosnische hoofdstad Sarajevo is een prachtige stad, maar het heeft een tragische geschiedenis. In de vijf eeuwen dat Bosnië tot het Ottomaanse (Turkse) Rijk behoorde,

werden er pogingen gedaan om de Islam tot staatsgodsdienst te verheffen. Tot eer van de toenmalige heersers moet worden gezegd dat die pogingen niet al te rigoureuus waren. Er waren zelfs imams die geldelijke bijdragen leverden aan de bouw van christelijke kerken. Toch was het gevolg dat na het verdwijnen van de Turkse overheersing er een gemengde bevolking overbleef. De helft was moslim, de andere helft was christen, waarbij er nog een tweedeling was tussen katholiek en oosters-orthodox. Na de dood van president Tito sloeg de vlam in de pan. Er ontstond een burgeroorlog. De Servische groepering wilde een etnische zuivering doorvoeren. Moslims zouden moeten vertrekken naar andere delen van het land.

Gezicht op Sarajevo

De gevolgen waren dramatisch. Over en weer werden er aanslagen gepleegd. In het Bosnische dorp Srebrenica leidde het tot een massamoord op de Moslimmannen, een gruweldaad die de aanwezige Nederlandse militairen niet konden voorkomen.

De oorlog is inmiddels voorbij, maar de wonden zijn nog niet genezen. Er bestaat nog steeds wantrouwen tussen de verschillende bevolkingsgroepen. De littekens zijn nog duidelijk zichtbaar aan de huizen. De tientallen kogelgaten zijn overal aanwezig. Handige handelaren hebben van de nood een deugd gemaakt. Van de

vele duizenden kogelhulzen die overal waren achtergebleven werden balpennen gemaakt die tegenwoordig aan de toeristen worden verkocht. In Sarajevo maakte ik een sober probleem dat paste bij de stemming die zich van mij meester had gemaakt.

Tito's hersenschimmen

Vanuit Sarajevo maakten we een trip naar de beroemde ondergrondse bunker van maarschalk Tito. De alleenheerser van het toenmalige Joegoslavië had bedacht dat de Koude Oorlog wel eens zou kunnen uitmonden in een gevecht met kernwapens. Om daaraan het hoofd te kunnen bieden heeft hij een enorm ondergronds complex laten aanleggen dat 'kernwapenproof' moest zijn. Hij en zijn gezin en nog een paar honderd militairen zouden de kernoorlog kunnen overleven. Het gigantische project heeft een groot deel van de financiële middelen van Tito's rijk opgeslokt, maar ik kwam tot de conclusie dat ik buiten zou gaan staan als er ooit een kernbom zou worden gegooid. Je wilt niet overleven in een dode, troosteloze wereld.

Nogmaals Mostar en Dubrovnik

Op de terugweg logeerden we nogmaals in Mostar. Deze keer beperkte het bezoek zich tot een overnachting. Het leidde opnieuw tot een bescheiden 'ballerinaatje'. Vanuit Bosnië werd nog even Kroatië aangedaan. We moesten de prachtige stad Dubrovnik bezoeken.

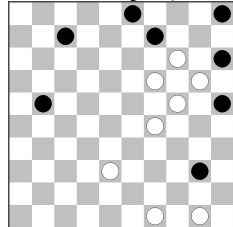
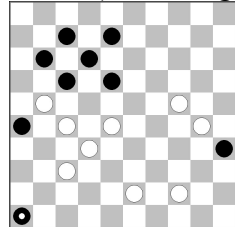
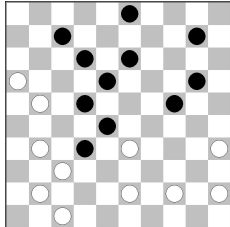
De haven van Dubrovnik

Kroatië heeft een eigenaardige vorm. Het land heeft een 'wormvormig aanhangsel' dat honderden kilometers lang, maar slechts enkele tientallen kilometers breed is. Op het uiterste zuidelijke puntje ligt 'de parel van de Adriatica', de prachtige middeleeuwse stad Dubrovnik. De stad lag ver genoeg van het machtige Venetië vandaan om de strijd om de suprematie rond de Adriatische zee aan te kunnen gaan. Om zich te weer te kunnen stellen, moesten er enorme

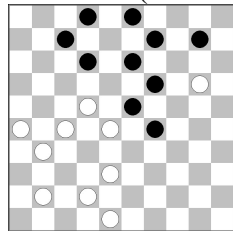
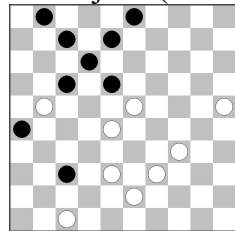
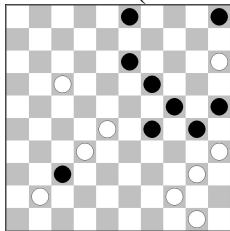
muren om Dubrovnik gebouwd worden. Dat vormt nu nog een van de charmes van deze stijlvolle stad. Niet voor niets staat ze hoog op de lijst van het Werelderfgoed. Het zou niet passend zijn om op deze plaats een damprobleem te maken. Geen enkel probleem zou met de schoonheid van deze stad kunnen wedijveren.

Na het korte bezoek aan Kroatië keerden we terug naar Tivat in Montenegro. We waren een unieke ervaring rijker.

1. Heerlen 2. Tivat (Montenegro) 3. Tretsinsje (Bosnië)

4. Mostar (Bosnië) 5. Sarajevo (Bosnië) 6. Mostar (Bosnië)

Oplossingen:

- 16-11 (7x36) 47-42 (36x40) 45x34 (28x30) 37x19 (24x13) 35x4 (3-8A) 4-10 (18-22)10-32 (13-18B) 32-19Y (22-27C) 19x2 (27-32 of 18-23) 2-7-11-16. C (8-12) 19-14. Op (12-17) volgt 14-32 en op (22-27) wint 14-3. B (8-12) 32-21 (12-18) 21-32. A (3-9) 4-10 (18-22) 10-32 (13-19) 32-19 (22-27) Op (18-23) wint nu helaas zowel 13x4 als 13x31. Op (18-22) 13x4 is alleen de harakirivariant (27-31) scherp uit. Y. Hier wint ook 32-21. Hoewel het slot in geen enkele variant helemaal bevredigend eindigt, is het wel een intrigerend geheel. Wat rechts kan, dat kan ook links, zo dacht ik. En zo kwam ik tot het tweede probleem.
- 28-22 (17x28) 32x23 (46x40) 27-22! (26x19) 24x2 (35x24) 2x6 (18-23) 6-33 (12-18) 33-17 (23-29) 17-12 en omdat na (18-22) zowel 12x1 als 12x34 wint, moet zwart zijn toevlucht zoeken tot (18-23 en (23-28) wat ook niet helemaal koosjer is. De aardige meerslag na 27-22 rechtvaardigde mijns inziens het gebruik van een zwarte dam.
- 49-44 (40x49) 19-13 (49x10) 13x4 (25x14) 24-20 (15x33) 4x2 (3-8,5x14) 50-44. Klein, maar best wel fijn, want de zwarte motiefstukken 3, 5 en 14 doen allemaal dienst.
- 17-12 (37x46) 40-34 (29x49) 15-10 (49x8) 10-4 (46x23) 4x20 (25x14) 35x2. Idem. Als een nachtelijke insluiper baant schijf 15 zich een weg naar de damlijn. Twee zwarte dammen worden opgepeuzeld alvorens de witte dam zichzelf opoffert. Hier doet zelfs de witte motiefschijf dienst. Het lijkt mij een prima ballerina.
- 34-30 (18x29) 28-22 (17x28) 30-24! (29x20 gedwongen) 25x14 (26x17) 47-42 (37x48) 39-33 (48x9) 33x4 (3-9, 1x12) 38-32. Hier biedt de zet 30-24 iets extra's.
- 38-33 (29x36) 20-14 (23x21) 26x8 (36x18) 14x1 (3x12) 1x5 (9-14,2x13) 48-43. De witte schijf dringt op veld 8 diep in het vijandelijk gebied door. Omdat de carousel door blijft draaien, geeft het een aardig buiteffect.